

Vergaderjaar 2020–2021

21 501-28

Defensieraad

Nr. 215

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 januari 2021

Hierbij doe ik u een stand van zaken toekomen inzake het industrieel ontwikkelingsprogramma voor de Europese defensie (EDIDP) en het Europees Defensiefonds (EDF). Conform uw verzoek, ingezonden op 7 december 2020, wordt ingegaan op de specifieke aandachtsgebieden.

De Minister van Defensie,
A.Th.B. Bijleveld-Schouten

1. De resultaten van de eerste EDIDP-call, hoe Nederland het heeft gedaan in vergelijking met andere lidstaten, en of de Minister tevreden is met het resultaat

Onder de eerste call van het *European Defence Industrial Development Programme* (EDIDP) is € 200 miljoen beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van defensiecapaciteiten. Op basis van het door de lidstaten vastgestelde EDIDP werkprogramma hebben Europese bedrijven, in verschillende internationale consortia, in september 2019 voorstellen ingediend. Voorstellen konden worden ingediend op negen verschillende gebieden.¹ Met betrokkenheid van de Nederlandse overheid hebben verschillende Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen, in samenwerking met Europese partners, projectvoorstellen ingediend bij de Europese Commissie.

De Europese Commissie heeft van de Europese consortia in totaal veertig projectvoorstellen ontvangen, waarvan vijftien in het domein specifiek voor het midden- en kleinbedrijf (MKB). MKB betrokkenheid was één van de Nederlandse speerpunten tijdens de onderhandelingen over het programma.

Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen waren betrokken bij zes projectvoorstellen. In deze voorstellen waren negen Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen als consortium-lid betrokken, en nog eens vier als onderaannemer.

In juni 2020 hebben de lidstaten bij consensus ingestemd met de door de Commissie opgestelde beoordeling van de projectvoorstellen voor EDIDP 2019. Van de veertig voorstellen, zijn er zestien geselecteerd voor financiering. Uiteindelijk hebben drie van de zes projectvoorstellen met Nederlandse betrokkenheid een *grant* toegekend gekregen, te weten SEA DEFENCE, LOTUS en GEODE. Zoals eerder aan uw Kamer gecommuniceerd (Kamerstuk 21 501-28, nr. 206) zijn bij het project SEA DEFENCE drie Nederlandse organisaties betrokken als consortium-lid, en bij het project LOTUS één. Bij het project GEODE zijn twee Nederlandse organisaties betrokken als onderaannemer. Defensie heeft middels cofinanciering bijgedragen aan het project SEA DEFENCE, dat aansluit bij de defensiebehoefte betreffende toekomstige maritieme technologieën en systemen en de integratie ervan aan boord van toekomstige schepen. In het totaal nemen dus zes Nederlandse organisaties deel aan EDIDP 2019-projecten, waarmee Nederland op de tiende plaats komt op basis van het aantal deelnemende entiteiten.

Zoals eerder aan uw Kamer gecommuniceerd (Aanhangsel Handelingen II 2019/20, nr. 3790) kende de Europese Commissie van het volledige EDIDP 2019 budget (à € 200 mln.) in het totaal 23 mln.² toe aan consortia waarin Nederlandse partijen betrokken zijn als consortium-lid. Daarnaast kende de Europese Commissie € 44 mln. toe aan het project waar Nederlandse partijen als onderaannemer zijn betrokken. Het budget wordt conform de werklast verdeeld over de deelnemende bedrijven en kennisinstellingen, en valt dus niet volledig ten deel aan de Nederlandse deelnemers.

¹ EDIDP 2019 onderwerpen: 1. *Multipurpose unmanned ground system*; 2. *Air or space capabilities for Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*; 3. *Cyber situational awareness and defence capabilities, military networks*; 4. *Positioning, Navigation and Timing and satellite communication*; 5. *European Command and Control system*; 6. *Ground based precision strike capabilities*; 7. *Air combat capabilities*; 8. *Future naval platforms and related technologies*; 9. *Innovative and future oriented defence solutions*

² Eerder is aan uw Kamer abusievelijk € 22 mln. gecommuniceerd (Aanhangsel Handelingen II 2019/20, nr. 3790).

Naast de kansen die het EDIDP biedt voor gezamenlijke capaciteitsontwikkeling ziet het kabinet het EDIDP als een belangrijk leertraject om de Nederlandse processen in de gouden driehoek (overheid, kennisinstellingen en industrie) en in het internationale speelveld verder in te kunnen richten en aan te scherpen. Op deze wijze kan in de komende jaren optimaal gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die het EDF biedt. Daarbij dient ook in acht te worden genomen dat het jaarlijkse EDF-budget groter is dan het EDIDP-budget. Op basis van ervaring met EDIDP 2019 is de verwachting dat meer Nederlandse bedrijven zullen deelnemen aan EDIDP 2020, gezien het grotere aantal ingediende voorstellen met Nederlandse betrokkenheid.

2. Welke lessen uit EDIDP volgens Nederland moeten worden gebruikt bij de verdere vormgeving van het EDF?

Nederland acht het van belang dat in het EDF een financieel plafond wordt ingesteld per projectvoorstel in de MKB-categorie, zodat zekerheid bestaat dat meerdere projectvoorstellen aanspraak kunnen maken op financiering. In EDIDP 2019 ging het gehele MKB-budget in eerste instantie naar één voorstel. Later is extra budget vrijgemaakt voor de MKB-categorie zodat twee andere voorstellen ook gefinancierd konden worden. Met het instellen van een financieel plafond kan dit worden voorkomen.

Voorts blijft Nederland inzetten op het verlagen van de drempel voor deelname van het MKB in de MKB-categorie, door bijvoorbeeld een twee-fasen evaluatie in te stellen bij het indienen van voorstellen. Bij een twee-fasen evaluatie worden in de eerste ronde projectvoorstellen ingediend op hoofdlijnen, na een positieve beoordeling hiervan worden in tweede instantie consortia uitgenodigd het projectvoorstel in meer detail uit te werken. Op deze wijze kan het risico worden verkleind dat het MKB geld en capaciteit steekt in het volledig uitwerken van een projectvoorstel dat als onvoldoende wordt beoordeeld.

Daarnaast blijven grensoverschrijdende toegang van het MKB tot consortia van grote industriepartijen en de deelname van nieuwe partijen op de defensiemarkt aandachtspunten. Nederland is dan ook verheugd dat de Europese Commissie werkt aan een actieplan om grensoverschrijdende participatie van het MKB in het EDF te verbeteren en dat de Commissie daaraan tevens aandacht heeft besteed in de industriestrategie en MKB-strategie die het in maart 2020 presenteerde. Nederland draagt hier aan bij.

Om in aanmerking te komen voor financiering dienen consortia aan te tonen dat het deel van de kosten waarvoor geen EDIDP- of EDF-financiering is voorzien, op een andere wijze wordt gedekt. De zogenoemde cofinanciering. Het kabinet concludeert op grond van de ervaring met EDIDP 2020 dat een flexibel inzetbaar cofinancieringsbudget bij de beleidsverantwoordelijke departementen de kansen voor deelname van het Nederlandse bedrijfsleven en kennisinstellingen zou vergroten. In inrichtingsprincipe 3 van de Defensievisie 2035 wordt het belang van cofinanciering ook onderstreept. Volwaardige participatie van de Nederlandse defensie-industrie kan bijdragen aan de invulling van nationale defensiebehoeftes en het mitigeren van de EU *shortfalls*. Derhalve wordt bij Defensie de mogelijkheid om te komen tot een flexibel inzetbaar cofinancieringsbudget in de Beleid-, Plannen- en Begrotingscyclus integraal afgewogen. Voor Defensie geldt dat aansluiting van projectvoorstellen bij een defensiebehoefte voorwaardelijk is voor ondersteuning vanuit het ministerie. Ondersteuning kan bestaan uit financiële ondersteuning, of uit andere vormen van ondersteuning, zoals het beschikbaar stellen van testfaciliteiten. EZK heeft als onderdeel van

het corona-herstelpakket 3.0 een eenmalig bedrag van € 20 mln. gealloceerd voor cofinanciering van het EDF, verspreid over 3 jaar.

De ervaring met EDIDP leert ook dat de afstemming via de Interdepartementale Coördinatiegroep Europese Defensiesamenwerking (ICG EDS)³ van grote toegevoegde waarde is om te komen tot een gezamenlijke Nederlandse inzet in het EDF. Ook de rol van de Bijzonder Vertegenwoordiger Europese defensiesamenwerking richting nationale en internationale stakeholders wordt door het kabinet als zeer waardevol gezien. Een verbeterpunt is het inrichten van één centraal informatieplatform waar alle stakeholders terecht kunnen, daarbij kan gedacht worden aan informatie over het werkprogramma en voorstellen. Over de mogelijkheden hiertoe wordt momenteel gesproken in de ICG EDS.

Tot slot kan op basis van EDIDP 2019 worden geconcludeerd dat er een nauwe link is tussen PESCO en EDIDP. Het merendeel van de succesvolle EDIDP 2019 projectvoorstellen geeft (gedeeltelijk) invulling aan de doelstellingen van een PESCO project. Dit is aantrekkelijk vanwege de bonus-regeling, waarmee 10% extra financiering kan worden verkregen indien EDIDP- of EDF-projecten gelinkt zijn aan PESCO-projecten. Ook is het al bestaande samenwerkingsverband op het niveau van de lidstaten van toegevoegde waarde. Voorstellen worden in Nederland derhalve in onderlinge samenhang gezien.

3. Een appreciatie te geven van het op 14 december jl. bereikte voorlopige politieke akkoord tussen de Raad en het Europees parlement inzake de EDF-verordening?

Na het politieke akkoord tussen de Raad en het Europees parlement van 14 december zal de verordening nu door de juristen-linguïsten worden gecontroleerd. Daarna wordt de verordening formeel vastgesteld door de Raad en het EP en gepubliceerd in het publicatieblad van de Europese Unie en zal deze in werking treden.

Het kabinet is tevreden met het bereikte politiek akkoord, waarin ruim aandacht is voor innovatie, het midden- en kleinbedrijf, en waarbij de deelname voor in de Unie gevestigde bedrijven met een moederbedrijf buiten de EU mogelijk blijft. Het politiek akkoord verschilt, op een aantal technische aspecten na, weinig van het eerdere politieke deelakkoord dat in februari 2019 werd bereikt tussen de Raad en het Europees parlement, en dat op 18 april 2019 door het Europees parlement werd aangenomen in eerste lezing. Zo zijn in het op 14 december jl. bereikte akkoord de uitkomsten van de onderhandelingen over Meerjarig Financieel Kader 2021–2027 en het Brexit akkoord verwerkt.

4. De totstandkoming van het eerste EDF-werkprogramma en de Nederlandse inzet daarbij

De Europese Commissie werkt op dit moment aan een eerste voorstel voor het EDF-werkprogramma 2021 op basis van prioriteiten die door de Europese Commissie (o.a. aandacht voor Green Deal en digitaliseringsagenda) en de lidstaten zijn ingebracht. Eind januari zullen de lidstaten en

³ De ICG EDS staat onder co-voorzitterschap van de ministeries van Defensie en Economische zaken en klimaat. Daarnaast participeren de ministeries van Buitenlandse Zaken, Financiën en Algemene Zaken en de NIDV. De NIDV als lid waarvan de ICG EDS kan bepalen bij staatsgevoelige informatie zonder de NIDV te overleggen. Tevens is de Bijzonder Vertegenwoordiger (Generaal b.d. Middendorp) lid van de ICG EDS. Hij zet zich, namens de Staat der Nederlanden, in om de doelstellingen van de ICG EDS te bereiken.

de Europese Commissie voor het eerst met elkaar spreken over de eerste versie van het concept-werkprogramma 2021.

De Nederlandse inzet ten behoeve van het EDF werkprogramma 2021 is opgesteld door de ICG EDS. Deze inzet is tot stand gekomen door de overlap te zoeken tussen de behoefte van Defensie, de kracht en belangstelling van de Nederlandse industrie en kennisinstellingen en de Europese behoeftes.

De Nederlandse inzet richt zich o.a. op onderzoek en ontwikkeling van sensoren in relatie tot *ballistic missile defence*, kwantum technologie, en technologieën gericht op simulatie, *human factors*, toekomstige schepen, artificiële intelligentie en cyber.

Indien EDF-projecten *dual use* technologieën ontwikkelen, zet Nederland in op complementariteit en het voorkomen van dubbelingen tussen civiele en militaire projecten.

Op grond van de EDIDP- en EDF-verordeningen kan financiering bij wijze van uitzondering zonder competitie worden toegekend aan een consortium. Nederland is geen voorstander van deze zogenoemde *direct award* procedure. De *direct awards* druisen in beginsel in tegen de doelstelling van het EDF van open competitie op de markt. Nederland zal zich bij de uitwerking van het EDF-werkprogramma er dan ook voor blijven inzetten dat toepassing alleen in uitzonderlijke omstandigheden mogelijk is. Het opnemen van aanvullende voorwaarden, zoals het competitief aanbesteden van deelactiviteiten, is wenselijk wanneer voor de mogelijkheid van directe financiering wordt gekozen. Op dit moment is er nog geen duidelijkheid of er bij de toekenning van middelen uit het aanstaande EDF-werkprogramma voor 2021 gebruik zal worden gemaakt van de *direct award* regeling.

5. Een tijdlijn te schetsen met de belangrijkste besluitvormingsmomenten voor EDIDP/EDF in 2021 en hoe de Kamer daar invloed op kan uitoefenen

Als aangegeven in het antwoord op vraag 4 wordt op dit moment gewerkt aan de totstandkoming van het EDF werkprogramma voor 2021. De lidstaten spreken eind januari voor het eerst met de Europese Commissie over het eerste concept werkprogramma EDF 2021. Het is op dit moment nog niet met zekerheid te zeggen wanneer de onderhandelingen hieromtrent worden afgerond, maar de inschatting is dat aan het eind van het tweede kwartaal van 2021 besluitvorming zal plaatsvinden over het werkprogramma. Daarna zal de *call for proposals* volgen. Zoals eerder aan uw Kamer toegezegd, wordt in ieder verslag van een Raad Buitenlandse Zaken Defensie een stand van zaken gegeven van de op dat moment meest relevante EU-dossiers, zoals EDF en PESCO. In dat kader zal uw Kamer periodiek worden geïnformeerd over de voortgang van het EDF, hetgeen uw Kamer in staat stelt om haar invloed uit te oefenen.